POHJANMAAN MAANPUOLUSTAJA

N:o 3
Syyskuu
2025

Panssarintorjuntarasti, kuva: Jouko Liikanen

Pohjalaiset sotahistorian harrastajat tutustumassa Mikkelin sotahistoriallisiin museoihin

Pietarsaaren reserviupseerikerho on jo 35 vuoden ajan järjestänyt ryhmämatkoja kiinnostaviin sotahistoriallisiin kohteisiin. Aluksi matkat suuntautuivat Karjalaan jatkosodassa Neuvostoliitolle menetetylle alueelle. Matkojen järjestäjiin kuului henkilöitä, joilla oli sukuyhteyksiä alueelle. Matkoilla oli mukana myös sotaveteraaneja, jotka halusivat käydä verestämässä muistoja taistelupaikoistaan. Vuosien mittaan matkakohteiden kirjo on lisääntynyt, kohteena ovat olleet useat maat Euroopassa, mm. Baltian maat ja Saksa. Nyt on tullut sopiva aika tutustua myös kotimaan kohteisiin.

Tämän vuoden matkan pääkohteena oli Mikkeli, kolmen sotamme – vapaussota, talvisota ja jatkosota – päämajakaupunki. Kerho järjestää matkat, mutta osallistuminen on mahdollista kaikille kiinnostuneille. Muutamat vaasalaiset ovat olleet mukana matkoilla alusta alkaen. Toiminta Vaasan Reserviupseeripiirin puitteissa oli luonut yhteydet. Nyt matkassa oli peräti seitsemän vaasalaista, kolmasosa matkalaisista. Tämän kirjoittaja oli ensikertalaisena yksi näistä.

Ensimmäinen päivä 12.9.2025 oli varattu bussimatkaan Mikkeliin. Kahvi- ja ruokailutaukojen lisäksi matkaan sisältyi kuitenkin ensimmäinen tutustumiskohde, **Suomen Ilmavoimamuseo** Tikkakoskella. Suomessa on kaksi valtakunnallista ilmailualan ammattimuseota, Tikkakosken Ilmavoimamuseo on keskittynyt Puolustusvoimien puitteissa tapahtuneeseen lentotoimintaan ja Suomen Ilmailumuseo Vantaalla puolestaan siviili-ilmailuun.

Esiteltävänä ilmattomassa tilassa järven pohjassa vuosikymmeniä lojunut hävittäjä liasta puhdistettuna, muutoin siinä kunnossa kuin se nostettaessa oli. Kuva: Raimo Latvala

Saimme tutustua museoon kaksi tuntia kestäneellä opastetulla kierroksella. Museon amanuenssina toimivan oppaan esittely oli yksityiskohtainen ja lukuisine tarinoineen vauhdikas. Esittelyn painopiste oli museon vanhimmissa koneissa. Tämä olikin museaalisesta näkökulmasta perusteltua, sillä museossa on suuri määrä uniikkeja koneyksilöitä, jopa ainoita lajissaan maailmanlaajuisesti.

Paraatipaikalla museon näyttelyssä on vaasalaisesta näkökulmasta tärkeä kone Thulin Typ D F1, joka oli ruotsalaisen kreivi Eric von Rosénin Suomen valkoiselle armeijalle lahjoittama lentokone. Kone maalattiin Uumajassa sinisillä hakaristeillä – von Rosénin onnenmerkeillä – ja siitä tuli Suomen ilmavoimien ensimmäinen lentokone sekä hakarististä koneiden kansallisuustunnus. Koneen Vaasaan saapumispäivää 6.3.1918 vietetään Ilmavoimien perustamispäivänä. Tapahtuman muistoksi on pystytetty Kalervo Kallion veistämä Merikotka-patsas koneen laskeutumispaikalle. Kone oli kaksipaikkainen, puurakenteinen kankaalla verhottu tiedustelukone. Kone tuhoutui Tampereella Näsijärven jäällä 16. huhtikuuta 1918, turmassa menehtyivät lentäjä ja tähystäjä. Kone tuhoutui niin täysin, että siitä on museossa näytteillä vain replika. Suomeen hankittiin myös toinen Thulin Typ D kone (tunnus F3), joka vaurioitui heti maahan saavuttuaan ja jäi vaille käyttöä. Sen metallirunko on museossa esillä.

Ainutlaatuinen nähtävyys on myös suomalaisten hävittäjälentäjien ihannoima amerikkalaisvalmisteinen hävittäjä Brewster Model 239. Suomi sai hankituksi talvisodan alkuvaiheessa 44 kpl näitä koneita. Kuljetus- ja muutostoimenpiteiden johdosta niitä ei saatu käyttöön vielä talvisodassa, mutta jatkosodassa sitäkin tehokkaammin. Hävittäjillä saavutettiin 480 ilmavoittoa ja koneita menetettiin vain 15. Voittosuhde 1:32 lienee alallaan maailmanennätys. Museossa esillä oleva kone on yksi menetetyistä. Kone oli joutunut tekemään pakkolaskun Itä-Karjalassa Isoon Kolejärveen, josta se vuosikymmenten jälkeen nostettiin. Esillä oleva ulkonaisesti lähes ehyt kone on ainoa jäljellä oleva Brewster-hävittäjä maailmassa.

Toinen matkapäivä lauantaina 13.9. oli tiivis museopäivä. Heti aamiaisen jälkeen siirryttiin **Jalkaväkimuseoon**, joka sijaitsee kaupungin keskustan tuntumassa. Museon käyttöön on saatu kaksi kasarmirakennusta v. 1881 Suomen VI:lle Tarkk'ampujapatalijoonalle rakennetulta puukasarmialueelta. Entinen kasarmialue on säilynyt Vaasan tapaan rakennusten osalta lähes ennallaan, vain käyttötarkoitukset ovat muuttuneet..

Museon pysyvä päänäyttely sijaitsee omassa kasarmissaan. Näyttely on esillä kronologisessa järjestyksessä vapaus/sisällissodasta viime sotiemme päättymiseen kattaen sen ajan, jonka Päämaja oli Mikkelissä.

Saimme tutustua näyttelyyn museossa tutkija-nimikkeellä toimivan oppaan asiantuntevalla opastuksella. Museon aineisto on runsas ja monipuolinen käsittäen sotakalustoa, pukuja ja kunniamerkkejä, karttoja ja valokuvia. Sotatilanteita on havainnollistettu eri tavoin, perinteellisin rakentein (korsut, talvinen taistelumaasto) ja uusin visuaalisin keinoin (viime vuonna valmistunut Ihantalan taistelun päivittäiset taistelut lähes huoneen kokoiselle installaatiolle heijastettuna äänielostuksen kera).

Toinen kasarmi sisältää joukon erikoisnäyttelyitä, osa pysyviä, osa vaihtuvia. Pysyviä näyttelyitä edustavat mm. laaja suojeluskuntaosasto (ml. lotat ja sotilaspojat) sekä sotilasmusiikin osasto. Kokonaisuudessaan hieno ja hyvin ylläpidetty museo.

Sodan ja rauhan keskus Muisti on 2021 avattu humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekeskus, ei siis varsinainen historiallisia esineitä sisältävä museo. Muisti johdattaa kävijät sodan ilmiöihin ja kulttuuriperintöön. Yhdessä samassa rakennuksessa toimivan **Päämajamuseon** kanssa Muisti muodostaa kuitenkin sotahistoriallisen museokokonaisuuden, joka kertoo sodasta tarkoituksella edistää rauhaa. Kävijälle tarjotaan sotaa ilmiönä käsitteleviä, uusinta tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäviä näyttelyitä ja verkkopalveluita. Muistin näyttelyt kertovat historiasta myös sodan kokeneiden ihmisten kautta. Nykypäivän ihminen saa myös konkreettisen käsityksen sodasta Summan taistelun rajusta ääni- ja kuvainstallaatiosta.

Päämajamuseo on perinteiseen tapaan toteutettu museokokonaisuus. Ainutlaatuisen museosta tekee se, että se esittää Päämajan siinä muodossa ja asussa kuin se jatkosodan aikana oli. Ylipäällikkö Mannerheimin työhuone ja sotaoperaatioiden suunnitteluhuone karttoineen ja muine apuvälineineen tekevät vaikutuksen. Museossa on esillä myös viereisen Naisvuoren luolassa sotien aikana sijainneen viestikeskus Lokin esineistöä.

Mikkelin sotahistoriaan tutustuvan ryhmän vierailu olisi jäänyt vajaaksi, ellei olisi tutustuttu myös

Kuvaparin yläosassa täysin tuhoutuneen Thulin Type D F1:n näköisreplika ja alla F3:n autenttinen metallirunko.

Päämajan kakkosmiehen, Yleisesikunnan päällikkö, jalkaväenkenraali Axel Heinrichin komeat kunniamerkit Jalkaväkimuseossa. Huomio kiinnittyy erityisesti asepuvun kauluslaattojen välissä riippuvaan I luokan Mannerheim-ristiin. Heinrichs oli ainoa, joka Mannerheimin lisäksi sai tämän kunniamerkin. II luokan Mannerheim-risti on kiinnitetty asepuvun vasempaan rintataskuun.

Talvinen rintamamaisema tuo hyvin esiin lumipuvun suojavaikutuksen taistelutilanteessa.

Ylipäällikön työhuone Päämajassa

Päämajamuseo esittelee myös Naisvuoren luolassa ollutta Viestikeskus Lokin aineistoa

Lähtöpäivän aamulla kokoonnuttiin vielä Kalervo Kallion veistämällä marsalkka Mannerheimin patsaalla (1967). Patsas siirrettiin nykyiselle paikalleen torin laitaan v. 2003.
Kuva: Raimo Latvala

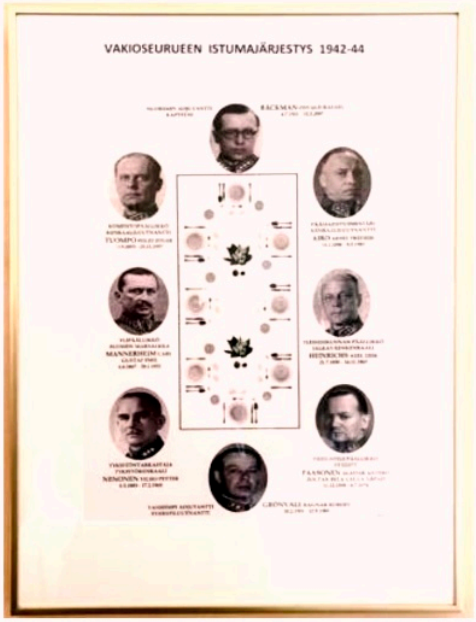
Sotaoperaatioiden suunnittelu perustui laajaan kartta- ja muiden dokumenttien kokoelmaan

Mikkelin Klubiin, joka kerhohuoneistona juuri valmistuneessa Osuuskauppa Suur-Savon liike- ja hotellirakennuksessa toimi jatkosodan aikana Päämajan johdon vakituisena lounas- ja päivällispaikkana sekä tilana, jossa ylipäällikkö Mannerheim otti ruokailun merkeissä vastaan vieraitaan. Klubi vaalii tämän ajanjakson perinnettä järjestämällä tilausravintolana illallisia marsalkan Mikkelin ajan hengessä. Mannerheimin suosimien ruokalajien lisäksi ateriaan liittyy olennaisena osana jo legendaksi muodostunut Marskin ryyppy.

Käyntimme aluksi saimme puoli tuntia kestävän Mikkelin Klubin esittelyn, jonka keskeinen osa oli juuri tuo Päämaja-aika. Esitys oli hyvin valmisteltu ja käsitteli klubin ja päämajaryhmän käyntien ohella sodanaikaisia olosuhteita Mikkelissä laajemminkin. Illallisemme menun osat olivat Vorschmack, Kuhaa Walewska, Karpalojäädyke ja kahvi, juomat yksilöllisin valinnoin, Marskin ryyppy näytti sopivan kaikille.

Matka oli kaikilta osin hyvin valmisteltu. Kaikki oli etukäteen varattu ja varmistettu, museokäynnit ja ruokailut oli sisällytetty kokonaishintaan, joten jonotustilanteita ei syntynyt missään vaiheessa. Suurelta osin jo varttunutta ikäryhmää edustaneita osanottajia lämmittivät erityisesti kuljetukset kohteisiin, lyhyilläkin matkoilla oli tarjolla kuljetus ja kohteeseen mentiin poikkeuksetta ulko-ovelle asti. Päävastuulliset järjestäjät Alpo Koivuniemi ja Hannu Sulkakoski ansaitsevat matkan toteutuksesta tunnustuksen ja suuret kiitokset.

Teksti ja kuvat:
Ilkka Virtanen

Päämajan johdon istumajärjestys Mikkelin Klubilla 1942–1944

On se piripinnassa, vieläpä hieman kukkuroillaan.